

Research Paper

Causal model of the relationship between negative emotions and cyber-bullying victimization with the mediating role of difficulty in emotion regulation, social media use and fear of missing out in high school students in Tehran, Iran

Motahare Hosseini Esfidvajani¹, Fariborz Dortaj^{2*}, Reza Ghorban Jahromi³ & Seyed Bashir Hosseini⁴

1. PhD Student of Psychology, Department of Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Professor, Department of Educational Psychology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Educational and Personality Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
4. Assistant Professor, Department of Media Management, IRIB University, Tehran, Iran.

Citation: Hosseini Esfidvajani, M., Dortaj, F., Ghorban Jahromi, R. & Hosseini, S. B. (2024). [Causal model of the relationship between negative emotions and cyber-bullying victimization with the mediating role of difficulty in emotion regulation, social media use and fear of missing out in high school students in Tehran, Iran (Persian)]. *Journal of School Psychology and Institutions*, 13 (3): 41-53. <https://doi.org/10.22098/jsp.2024.12548.5524>

[10.22098/jsp.2024.12548.5524](https://doi.org/10.22098/jsp.2024.12548.5524)

Extended Abstract

1. Introduction

Bullying is a type of aggressive behavior that must have three components: hostile intent, power inequality, and repetition of behavior. Examples of bullying are divided into three general types: physical, verbal and indirect. These three types of bullying are sometimes called traditional bullying; because they are compared to cyberbullying or internet bullying seen in recent decades (Burger et al., 2015). The effects of being a victim of cyberbullying in teenagers have similarities with the effects of being a victim of traditional bullying and include anxiety, perpetration of cyberbullying, dissatisfaction with body image and dissatisfaction with life, and more research is being done (Ramos Salazar, 2021). People who are victims of cyberbullying experience a high level of stress and sometimes have serious problems in controlling it (Athanasiou et al., 2018). In addition to high stress, some victims of cyberbullying have already had significant anxiety symptoms, and following bullying, those symptoms are aggravated. Symptoms of depression can also be the cause of being a victim of cyberbullying (Turluc et al., 2020). Some evidence has shown that difficulty in emotion regulation is related to the perpetration and victimization of cyberbullying. In a study of Australian adolescents, poor emotion regulation was

reported to be the most important factor in cyberbullying victimization (Hemphill & Heerde, 2014). Another factor that is related to anxiety and worry caused by the situation is a concept called the fear of being on the sidelines or the fear of losing attractive peripheral experiences. Curiosity and the desire to know are natural, but if this desire is severe and causes disruption in other functions of a person's life, it is considered as a disorder (Przbylski et al., 2013). From a practical and clinical point of view, this is a disorder that has a negative effect on a person's mental health and can be the basis for the intensification of negative emotions and depressive symptoms (Dou et al., 2021). According to what was said, the victim of cyber bullying is considered as an important consequence in the mental health of teenagers. It is important to examine the different factors in its occurrence and the contribution and weight of each one, which is one of the main goals of our study. Also, finding a suitable model that expresses the relationship of these different factors with the desired result, i.e. being a victim of cyberbullying, is the main goal of the study.

2. Materials and Methods

The research method was a path analysis. The population of this study consisted of all male and female high school students of Tehran city in the academic year of 2021-2022, among whom 384 were selected through convenience sampling from the north, south, west and east regions of the city.

*Corresponding Author:

Fariborz Dortaj

Address: Department of Educational Psychology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Tel: +98 (21) 44737562

E-mail: dortaj@atu.ac.ir

Questionnaires were used to collect data. LISREL software were used for data analysis.

3. Results

Since the basis of path analysis studies is the correlation between variables, the correlation matrix of research variables is presented.

According to table 1, it can be seen that among the different variables, fear of being marginalized (0.24), difficulty in regulating emotions (0.18), negative emotions (0.17) and the amount of using social media (0.15) has the highest to lowest correlation coefficient with being a victim of cyberbullying, all of which are

significant at the 0.01 level. Negative emotions as the first level of model variables have a significant correlation coefficient with all variables ($p < 0.01$). In this matrix, the highest correlation coefficient is related to the relationship between negative emotions and difficulty in regulating emotions (0.72) and the lowest correlation coefficient is related to the relationship between fear of being marginalized and using social media (0.07). Also, in the present study, the values obtained from the calculation of the variance inflation factor (greater than 10) and tolerance coefficient (greater than 0.10) showed that the phenomenon of collinearity in the predictor variables did not occur.

Table 1. Correlation matrix of research variables

Variables	1	2	3	4	5
Negative emotions	1				
Fear of being on the sidelines	0.47**	1			
Difficulty regulating emotions	0.72**	0.47**	1		
The amount of social media use	0.23**	0.07	0.24	1	
Victim of cyber bullying	0.17**	0.24**	0.18	0.15	1
Tolerance factor	0.45	0.74	0.45	0.93	
Variance inflation	2.18	1.34	2.10	1.07	

4. Discussion and Conclusion

The aim of the current research was to find the causal pattern of the relationship between negative emotions and the victim of cyberbullying with a mediating role of difficulty in emotion regulation, the amount of social media use and the fear of being left out in secondary school students in Tehran. The results show that negative emotions, as the first level of model variables, have only an indirect and overall significant effect on the incidence of cyberbullying among students. Fear of being marginalized has a direct and significant overall effect on the incidence of cyberbullying victimization. Difficulty in emotional regulation also has only a significant indirect effect of being a victim of cyberbullying, which is mediated by the fear of being marginalized. Finally, the number of social media use also shows a relatively weak but significant direct and total effect (significance level 0.04). Armitage states that the effective factors in the occurrence of bullying include structural, environmental, demographic, Psychological and personality factors, which is in line with the findings of the current research (Armitage, 2021). On the other hand, according to a research study, psychological and personality factors in victims of bullying can be changed and modified to some extent (Przybylski et al., 2018). Therefore, by knowing these psychological factors, it is possible to prevent the victim of cyberbullying.

For this reason, it was shown in the present study that negative emotions and fear of being marginalized, which have an indirect and direct effect on the incidence of cyberbullying victims, are important factors in this field. Joining and being active in social networks can be done with the aim of compensating part of this isolation. This type of behavior shows the connection between negative emotions and the fear of being marginalized and makes the anxiety component more prominent in the concept of fear of being

marginalized. In the students of this research, people who have negative emotions are also weak in controlling their emotions. The same weakness and difficulty in controlling emotions when placed in the context of unreasonable communication caused by negative emotions and fear of being left out, can be the basis for cyber bullying. According to the theories of basic psychological needs in adolescents, there are three main needs in adolescents, which include the need to feel competent, the need for communication, and the need for autonomy. If any of these needs are not met properly, it will cause serious and negative harm to the teenager, the most important of which is the creation of anxiety. During adolescence, changes are taking place in him, and how it passes and the result depends on how these needs are met; Such as social changes, under which there is identification and the formation of self-concept (Ryne & Deci, 2000).

5. Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

In this research, all ethical issues have been observed in the implementation of the research. All the participants in the research and their parents signed the consent form to participate in the research. In addition, the confidentiality of the information was communicated to them. This research was conducted with code of ethics IR.IAU.SRB.REC.1400.253.

Funding

This research was carried out with the personal support of the authors and the authors did not receive financial support from any organization.

Authors' contributions

All authors contributed to the research and preparation of the article.

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

الگوی علی روابط هیجان‌های منفی با قربانی قلدری سایبری با نقش میانجی دشواری در تنظیم هیجان، میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی و ترس از در حاشیه ماندن در دانش‌آموزان متوسط دوم شهر تهران

مطهره السادات حسینی اسفیدواجانی^۱، فریبرز درتاج*^۲، رضا قربان جهرمی^۳ و سید بشیر حسینی^۴

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. استاد، گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

۳. استادیار گروه روان‌شناسی تربیتی و شخصیت، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۴. استادیار گروه مدیریت رسانه، دانشگاه صداوسیما، تهران، ایران.

Use your device to scan and read article online

استاددهی: حسینی اسفیدواجانی، م. ا. درتاج، ف. قربان جهرمی، ر. و حسینی، س. ب. (۱۴۰۳). الگوی علی روابط هیجان‌های منفی با قربانی قلدری سایبری با نقش میانجی دشواری در تنظیم هیجان، میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی و ترس از در حاشیه ماندن در دانش‌آموزان متوسط دوم شهر تهران. فصلنامه روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه، ۱۳ (۳): ۵۳-۴۱. <https://doi.org/10.22098/jsp.2024.12548.5524>

doi 10.22098/jsp.2024.12548.5524

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر، بررسی الگوی علی روابط هیجان‌های منفی با قربانی قلدری سایبری با نقش میانجی دشواری در تنظیم هیجان، میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی و ترس از در حاشیه ماندن در دانش‌آموزان متوسط دوم شهر تهران بود.

روش‌ها: روش این پژوهش، تحلیل مسیر بود. جامعه پژوهش، نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله شهر تهران بودند که از میان آنها ۳۸۴ نفر از سطح دبیرستان‌های شهر تهران به روش نمونه‌گیری در دسترس، وارد مطالعه شدند. از پرسشنامه‌های اعتباریابی شده برای سنجش متغیرهای مورد اشاره در هدف استفاده شد. در ابتدا رضایت آگاهانه از دانش‌آموزان اخذ شد و کد اخلاق برای این مطالعه پیش از اجرا از کمیته اخلاق گرفته شد.

یافته‌ها: هیجان‌های منفی به عنوان سطح اول متغیرهای مدل بر بروز قربانی قلدری سایبری دانش‌آموزان تنها دارای اثر غیرمستقیم و معنادار هستند. ترس از درحاشیه ماندن دارای اثر مستقیم و معنادار بر بروز قربانی قلدری سایبری است. میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی بر بروز قربانی قلدری سایبری نیز یک اثر مستقیم و نسبتاً ضعیف اما معنادار (سطح معنی داری 0/04) را نشان می‌دهد. مدلی با شاخص‌های برازش مناسب شامل (RMSEA=۰/۰۵۲) جهت ترسیم ارتباط این متغیرها با پیامد مطالعه یعنی قربانی قلدری سایبری به دست آمد.

نتیجه‌گیری: قربانی قلدری سایبری به عنوان یک پیامد مهم در سلامت روانی نوجوانان مطرح می‌باشد. دو عامل ترس از درحاشیه ماندن و زمان صرف شده در فضای مجازی و اینترنت نیازمند توجه پژوهشی و اقدام اصلاحی بیشتر است. مدل ارائه شده در این مطالعه در صورت تایید در مطالعات آینده، می‌تواند راهنمایی برای مداخلات موثر باشد.

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۱۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۹/۲۸

کلیدواژه‌ها:

هیجان‌های منفی، ترس از درحاشیه ماندن، قلدری سایبری، تنظیم هیجان

مقدمه

ایجاد مزاحمت موردی و خشونت گذرا متمایز می‌کند. مصادیق قلدری به سه نوع کلی تقسیم می‌شود: فیزیکی، کلامی و غیرمستقیم. این سه نوع قلدری را بعضاً قلدری سنتی نیز می‌نامند؛ چون در مقایسه

.....

1. Bullying

قلدری^۱ در سنین نوجوانی و جوانی، به عنوان یک مشکل سلامتی توسط سازمان جهانی بهداشت معرفی شده است. قلدری نوعی رفتار تهاجمی است که باید دارای سه مولفه نیت خصمانه، نابرابری قدرت و تکرار رفتار باشد. تکرار رفتار، ویژگی مهمی است که قلدری را از

* نویسنده مسئول:

فریبرز درتاج

نشانی: گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

تلفن: ۴۴۷۳۷۵۶۲ (۲۱) ۰۹۸+

پست الکترونیکی: dortaj@atu.ac.ir

قربانی قلدری سایبری در نوجوانان کشورهای مختلف بدین صورت گزارش شده است: در آلمان ۲۴/۳٪ (آتاناسیو و همکاران، ۲۰۱۸)، در اسپانیا ۲۶/۶٪ (زیچ و همکاران، ۲۰۱۶)، در ترکیه ۲۷ درصد به عنوان همسایه ایران که از نظر تعداد جمعیت و فرهنگ شباهت‌هایی وجود دارد. (آرسلان و همکاران، ۲۰۱۲).

در ایران مطالعه‌ای که شیوع قلدری سایبری را در کل کشور گزارش کرده باشد، تاکنون منتشر نشده است؛ اما مطالعات پراکنده شیوع در شهرهای مختلف کشور وجود دارد. در مطالعه قلدری سنتی و سایبری در نوجوانان دختر مدارس راهنمایی شهر تبریز، به ترتیب شیوع ۵۴/۹ و ۵۵/۲ درصد از ارتکاب قلدری گزارش شده است که مقدار بالا و قابل تاملی است (بیرامی و همکاران، ۲۰۱۲). در مطالعه‌ای از نوجوانان منطقه ۱۷ شهر تهران، حدود ۳۰ درصد تجربه قربانی قلدری سایبری را گزارش کردند. (شریعت‌پناهی و همکاران، ۲۰۲۱) در مطالعه‌ای که به بررسی شیوع قلدری سایبری در نوجوانان کرمانشاه پرداخته‌اند، حدود ۱۱ درصد صرفاً قربانی و حدود ۳۱ درصد مرتکب-قربانی بوده‌اند (اعظمی و طارمیان، ۲۰۲۱).

عوارض قربانی قلدری سایبری در نوجوانان شباهت‌هایی با عوارض قربانی قلدری سنتی دارد و شامل اضطراب، ارتکاب قلدری سایبری، نارضایتی از تصویر بدن و نارضایتی از زندگی است و پژوهش‌های بیشتر در حال انجام می‌باشد (راموس سالازار، ۲۰۲۱). عوامل موثر در بروز قلدری شامل عوامل ساختاری، محیطی، دموگرافیک، روان‌شناختی و شخصیتی است. از زاویه ای دیگر، این عوامل به قابل تغییر و غیرقابل تغییر تقسیم می‌شوند. در مطالعه سازمان جهانی بهداشت^{۱۱} از ۱۴۴ کشور دنیا پیرامون موارد و سوژه‌های شایع مورد استفاده در قلدری میان نوجوانان، "متفاوت بودن" شایع‌ترین مورد گزارش شده است (آرمیتاژ، ۲۰۲۱).

عوامل روان‌شناختی و شخصیتی در قربانی‌های قلدری تا حدی قابل تغییر و اصلاح هستند. به همین علت شناسایی این عوامل از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مطالعات مختلفی جهت شناسایی عوامل روان‌شناختی قربانیان سایبری انجام شده است.

1. cyberbullying
2. Burger
3. Armitage
4. Shetgiri
5. UNESCO
6. Selkie
7. Athanasiou
8. Zych
9. Arslan
10. Ramos Salazar
11. WHO

با قلدری سایبری^۱ یا قلدری اینترنتی که در دهه های اخیر دیده می‌شود قرار می‌گیرند (برگر و همکاران، ۲۰۱۵). قلدری می‌تواند باعث بروز اختلال رفتاری، تحصیلی و اجتماعی در کودکی تا جوانی شود. همچنین مطالعات اخیر، بروز بیشتر افسردگی، اضطراب و خودکشی در بزرگسالی را از عوارض قربانی قلدری در مدرسه می‌دانند. با گسترش سریع اینترنت و افزایش تعداد کاربران فضای مجازی، بخش قابل توجهی از زندگی افراد در این فضا می‌گذرد. این روند افزایشی است و به علت امکانات متعدد آموزشی، ارتباطی، تفریحی، سرگرمی و خرید کالا، حضور در آن برای نسل نوجوان و جوان تقریباً اجتناب‌ناپذیر شده است. با همه‌گیری بیماری کوید-۱۹، این سیر شتاب بیشتری نیز پیدا کرده است (آرمیتاژ، ۲۰۲۱). افراد درگیر در قلدری سه دسته هستند: قلدر (مرتکب)، قلدر-قربانی، قربانی. تعریف دسته اول و سوم مشخص است اما دسته دوم یا قلدر-قربانی کسانی هستند که خود قربانی قلدری بوده‌اند یا هستند و همزمان یا بعد از آن مبادرت به ارتکاب قلدری روی دیگران می‌کنند. به همین علت قربانی‌های قلدری همگی از یک نوع نیستند و بعضاً افراد مهاجم نیز در بین آنها پیدا می‌شوند (شتگیری، ۲۰۱۳).

طبعاً هر امکان جدیدی مزایا و معایب خاص خود را دارد. میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در ایران طی سال‌های اخیر مانند سایر نقاط دنیا از رشد فزاینده‌ای برخوردار بوده است. قلدری سایبری یا قلدری آنلاین می‌تواند از قلدری چهره به چهره جدی‌تر باشد. این قلدری می‌تواند در هر لحظه از شبانه‌روز رخ دهد و چون از فاصله دور اتفاق می‌افتد، ارتکاب آن آسان‌تر به نظر می‌رسد. براساس گزارشی از یونسکو^۵ (سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد) که در سال ۲۰۱۹ میلادی منتشر شد، شیوع قربانی انواع قلدری در کودکان و نوجوانان کل دنیا ۳۲ درصد برآورد شده است. به بیان دیگر، از هر سه کودک و نوجوان یک نفر تجربه قربانی قلدری در یک ماه گذشته داشته است. این آمار که میانگین جهانی است طبعاً در نقاط مختلف دنیا شیوع متفاوتی دارد ولی در مجموع نگران‌کننده است. طبق گزارش یونسکو، این شیوع در آمریکای لاتین (۲۲٫۸ درصد)، در اروپا (۲۵ درصد)، در آمریکای شمالی (۳۱٫۷ درصد)، در آسیا (۳۱٫۳ درصد)، در خاورمیانه (۴۱٫۱ درصد) و بالاترین میزان در آفریقای جنوب صحرا (۴۸٫۲ درصد) گزارش شده است (گزارش یونسکو، ۲۰۱۹).

در مطالعه مروری نظام‌مند پیرامون شیوع قلدری سایبری در دانش‌آموزان دبیرستانی ایالات متحده، قربانیان قلدری سایبری بین ۳ تا ۷۲ درصد گزارش شده است (سلکی و همکاران، ۲۰۱۶). شیوع

مفهومی به نام ترس از در حاشیه ماندن^۷ یا ترس از دست دادن تجربیات جذاب پیرامونی است. تصور لذت بردن یا بهره مند شدن دیگران از تجربه‌ای خوشایند یا ارزشمند در حالی که فرد از آن محروم یا بی‌اطلاع مانده است، هنگامی که در فضای پرفعالیت شبکه‌های مجازی قرار می‌گیرد، تصویری محرک و اضطراب‌زا است. کنجکاوی و میل به آگاهی داشتن طبیعی است اما اگر این تمایل، شدید و موجب اختلال در سایر عملکردهای زندگی فرد شود به عنوان اختلال در نظر گرفته می‌شود (پرزبیلسکی و همکاران^۸، ۲۰۱۳). از نقطه نظر روانشناسی رشد، این اختلال در پایین بودن میزان تامین نیازهای روانی ریشه دارد. طبق نظریه خودمختاری^۹، ارتباط داشتن با دیگران یک نیاز روانی ضروری است که بر سلامت روانی افراد تاثیر گذار است. ترس از در حاشیه ماندن از دیدگاه این نظریه در واقع حالت خود نظارتی است که در اثر کمبود طولانی مدت یا موقعیتی عدم تامین نیازهای روانی ایجاد می‌شود. وابستگی روانی به آنلاین بودن (برخط بودن) در زمانی که فرد به اینترنت متصل نیست، می‌تواند در فرد اضطراب ایجاد کند و منجر به ترس از دست دادن یا در حاشیه ماندن یا فراموش شدن شود و همچنین می‌تواند زمینه ساز اعتیاد به اینترنت باشد. از نقطه نظر کاربردی و بالینی، این اختلالی است که بر سلامت روانی فرد تاثیر منفی می‌گذارد و می‌تواند زمینه ساز تشدید هیجانات منفی و علائم افسردگی باشد (دو و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۱). میزان و نوع استفاده از اینترنت و شبکه‌های مجازی، متغیری است که طبق شواهد در میزان بروز قلدری و قربانی قلدری سایبری نقش دارد. در مطالعه‌ای که داده‌های مربوط به نوجوانان ۴۲ کشور دنیا را بررسی کرده است، میزان استفاده زیاد از شبکه‌های مجازی عاملی مستقل و تعیین کننده در بروز قربانی قلدری سایبری گزارش شده است (کریگ و همکاران^{۱۱}، ۲۰۲۰). همچنین طبق مطالعه‌ای داخلی، بین میزان استفاده از اینترنت، اعتیاد به اینترنت و خود افشایی آنلاین با بروز قربانی قلدری سایبری در دانش آموزان ارتباط معنی دار وجود دارد (اسدی و قاسمی، ۲۰۱۸). با این مقدمه، قربانی قلدری سایبری به عنوان یک پیامد مهم در سلامت روانی نوجوانان مطرح می‌باشد. مهم است که عوامل مختلف در بروز آن و سهم و وزن هر یک را مورد بررسی قرار دهیم. اینکه عوامل

برای مثال، مطالعه تحلیل تماتیک که به بررسی مقالات علمی منتشر شده تا سال ۲۰۱۷ پرداخته است، شش عامل را در قلدری سایبری دسته بندی کرده است: قابلیت‌های فردی، همدلی، محیط خانواده، مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی، پرخاشگری و نگرش. از بین قابلیت‌های فردی در افراد قربانی، اعتماد به نفس پایین، افسردگی و اضطراب مورد توجه بیشتری قرار گرفته است (پژوهی و سجادیان، ۲۰۲۰). در مطالعه هفت کشور اروپایی نیز نقش اعتماد به نفس پایین، افسردگی و اضطراب اجتماعی به عنوان مهم ترین عوامل در نوجوانانی که دچار قربانی قلدری سایبری می‌شوند اشاره شده است. در مطالعه مروری نظام مند که به عوامل خطر بروز قربانی قلدری سایبری بر اساس مرور ۶۳ مطالعه مرتبط پرداخته است، این عوامل جمع بندی شده اند: جنسیت دختر، سابقه اختلال روانی مثل افسردگی یا اختلال خوردن، اختلال شخصیت مرزی، صرف زمان زیاد در فضای اینترنت، ارتباط ضعیف بین فردی و خانوادگی (زو و همکاران^{۱۱}، ۲۰۲۱).

افرادی که دچار قربانی قلدری سایبری می‌شوند، سطح استرس بالایی را تجربه می‌کنند و در مهار آن بعضا دچار مشکلات جدی هستند (آتاناسیو و همکاران، ۲۰۱۸). علاوه بر استرس زیاد، برخی از قربانیان قلدری سایبری علائم اضطرابی قابل توجهی نیز از قبل داشته و به دنبال قلدری، آن علائم تشدید می‌شود. علائم افسردگی نیز می‌تواند زمینه ساز قرار گرفتن در موقعیت قربانی قلدری سایبری باشد (تورلیوک و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۰). این سه متغیر را در مجموع تحت عنوان هیجان‌های منفی تعریف می‌کنند. تنظیم هیجان مجموعه‌ای از روش‌های مشخص و هدفمند است که افراد برای کنترل، نظارت و چگونگی ابراز هیجان‌های خود برای عملکردی مناسب، به کار می‌گیرند و شامل طیفی از روش‌های شناختی و رفتاری هشیار و ناهشیار است. دشواری در تنظیم هیجان^{۱۳} و بدتنظیمی هیجان^{۱۴} به اختلال در این زمینه گفته می‌شود (عینی، نظر، عبادی و زینالزاده، ۱۴۰۱). دشواری در تنظیم هیجان با طیفی از اختلالات هیجانی شامل اضطراب و افسردگی رابطه داشته است (اشنایدر و همکاران^{۱۵}، ۲۰۱۸). مطالعات نشان داده است که بین دشواری در تنظیم هیجان و نشانه‌های افسردگی و اضطراب همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد (عزتی‌بابی، نریمانی، میکائیلی و آقاجانی، ۱۴۰۳؛ بشارت و هادی، ۱۳۹۶). از سوی دیگر، برخی شواهد نشان داده‌اند که دشواری در تنظیم هیجان با ارتکاب و قربانی قلدری سایبری ارتباط دارد. در مطالعه نوجوانان استرالیایی، ضعف در تنظیم هیجان مهم ترین عامل در بروز قربانی قلدری سایبری گزارش شده است (همفیل و هیرد^{۱۶}، ۲۰۱۴).

از عوامل دیگری که با اضطراب و نگرانی ناشی از موقعیت ارتباط دارد

1. Zhu
2. Turliuc
3. difficulty in emotion regulation
4. emotion dysregulation
5. Schneider
6. Hemphill & Heerde
7. Fear of Missing out (FoMo)
8. Przybylski
9. Self-determination theory
10. Dou
11. Craig

زیاد نشود. بر این اساس سوالات میزان استفاده از فضای مجازی، شامل دو سوال بود. سوال اول میزان استفاده غیردرسی از فضای مجازی در شبانه روز به ساعت و دقیقه و سوال دوم تخمین وی از همین متغیر مربوط به استفاده همسالان بود.

پرسشنامه قلدری سایبری: این پرسشنامه توسط آنتیادو^۱ و همکاران در سال ۲۰۱۶ به منظور بررسی تجربه قلدری سایبری یا قربانی سایبری در نوجوانان طراحی و اعتباریابی شده است. این پرسشنامه جهت سنجش دو عامل قربانی قلدری سایبری و ارتکاب قلدری سایبری است و هر عامل دارای ۱۲ سوال است. در این مطالعه با توجه به هدف مطالعه و برای پرهیز از پرتعداد شدن مجموعه سوالات از دانش‌آموزان، صرفاً سوالات مربوط به قربانی قلدری سایبری طرح گردید. در مطالعه بشر پور و زردی اعتبار این پرسشنامه، پایایی و روایی آن، به زبان فارسی و در جمعیت ایرانی مورد بررسی و تایید قرار گرفت (بشر پور و زردی، ۲۰۱۹).

مقیاس افسردگی، اضطراب، تنیدگی (DASS-21): این مقیاس توسط لاوی باند و لاوی باند^۲ در سال ۱۹۹۵ طراحی و اعتباریابی شده است. این مقیاس دارای دو فرم بلند (با ۴۲ سوال) و فرم کوتاه (با ۲۱ سوال) است. در این نسخه همان طور که از عنوان آن مشخص است ۲۱ سوال وجود دارد و زیرمقیاس‌های زیر سنجیده می‌شود: زیرمقیاس‌های افسردگی شامل ملالت، ناامیدی، بی‌ارزش شمردن زندگی، نازنده سازی، فقدان علاقه/ مشارکت، بی‌لذتی و سکون می‌باشد. زیرمقیاس‌های اضطراب شامل برپایی خودکار، تاثیرات اسکلتی ماهیچه‌ای، اضطراب موقعیتی و تجربه فاعلی احساس اضطراب است. در تنیدگی (استرس) نیز زیرمقیاس‌های دشواری در آرام شدن، برپایی عصبی، سهولت در تحریک شدن/ ناآرامی، فزون تحریک پذیری/ واکنش پذیری و عدم تحمل مورد سنجش قرار می‌گیرد. ترجمه و بررسی و تایید روایی و پایایی این مقیاس به زبان فارسی توسط صاحبی و همکاران انجام شده است (صاحبی و همکاران، ۲۰۰۵).

مقیاس دشواری تنظیم هیجان: ابزاری با ۳۶ سوال است که توسط گرتز و رومر^۴ در سال ۲۰۰۴ میلادی طراحی و اعتبار آن مورد تایید قرار گرفت. این مقیاس، نقص در تنظیم هیجانی فرد را در شش زمینه می‌سنجد: عدم پذیرش هیجان‌های منفی، دشواری در مهار رفتارهای تکانشی، دشواری در انجام رفتارهای هدفمند، دستیابی

پیش‌گفته یعنی هیجان‌های منفی، دشواری در تنظیم هیجان، ترس از درحاشیه ماندن و میزان استفاده از فضای مجازی که شواهد پراکنده بین‌المللی و داخلی بر بروز قربانی قلدری سایبری دارند هر یک مستقیم یا غیرمستقیم این تاثیر را می‌گذارند یکی از اهداف اصلی مطالعه ما است. همچنین یافتن الگویی مناسب که بیان‌کننده رابطه این عوامل مختلف با پیامد مورد نظر یعنی قربانی قلدری سایبری باشد، هدف اصلی مطالعه است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی و از نوع مدل‌یابی معادلات بود که در نیمه دوم سال ۱۴۰۰ در شهر تهران به انجام رسید. جامعه آماری این پژوهش شامل تمام نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله شهر تهران بود که از میان آنها ۴۰۰ نفر از سطح دبیرستان‌های شهر تهران از مناطق شمال، جنوب، غرب و شرق تهران مورد نیاز بود. با در نظر گرفتن ۲۰ درصد ریزش در نمونه‌ها (عدم تکمیل کامل پرسشنامه‌ها)، و بر مبنای جدول مورگان و نیز بر اساس مطالعات مشابه قبلی از نظر جامعه هدف (نوجوان ۱۵ تا ۱۸ شهر تهران)، ۴۸۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس وارد مطالعه شدند. با توجه به شیوع بیماری کووید-۱۹ و عدم حضور دانش‌آموزان در مدارس، تنها راه ارتباطی، فضای آنلاین و مجازی تدریس در مدارس بود. با برقراری ارتباط با مدیریت هشت مدرسه در سطح شهر تهران (از هر منطقه شمال، جنوب، غرب و شرق دو مدرسه) از آنها خواسته شد که اطلاعیه همکاری در این طرح پژوهشی در گروه مجازی دانش‌آموزان متوسطه دوم آن مدرسه منتشر شود. معرفی‌نامه‌ای از طرح به همراه شماره تماس پژوهشگر نیز برای والدین تنظیم گردید و در فضای مجازی ارتباطی هر مدرسه با برگزاری شد تا ابهامات احتمالی رفع گردد. کد اخلاق این پژوهش به شناسه ثبت گردید. در نهایت، ۳۸۴ دانش‌آموز پرسشنامه‌ها را به صورت کامل و اینترنتی تکمیل کردند. ابزار مورد استفاده شامل پرسشنامه مشخصات فردی، سوالات استفاده از فضای مجازی، پرسشنامه قربانی قلدری سایبری، مقیاس افسردگی/ اضطراب/ تنیدگی، مقیاس دشواری تنظیم هیجان و پرسشنامه ترس از درحاشیه ماندن بود.

پرسشنامه مشخصات فردی شامل سوالات سال تحصیلی، جنسیت، تعداد فرزندان در خانواده، نوبت فرزند در خانواده، سرپرست دانش‌آموز در خانواده، نوع مدرسه، داشتن موبایل شخصی، داشتن لپ‌تاپ شخصی بود. به علت پرتعداد شدن مجموع سوالات پرسشنامه‌های پیش‌گفته، از پرسشنامه‌ای مستقل جهت ارزیابی میزان استفاده و اعتیاد به اینترنت استفاده نشد تا میزان همکاری دانش‌آموزان دچار ریزش

1. Antoniadou
2. The Depression, Anxiety and Stress Scale
3. Lovibond & Lovibond
4. Gratz & Roemer

از ضریب بتای استاندارد رگرسیون جهت تعیین جهت و شدت روابط میان متغیرها استفاده می‌شود. مقدار آماره تی نیز معناداری روابط را نشان می‌دهد.

یافته‌ها

ویژگی‌های جمعیت شناختی گروه نمونه بدین شرح است: جنسیت (۴۶،۴ درصد دختر و ۵۳،۶ درصد پسر). پایه تحصیلی (۲۶،۸ درصد پایه دهم، ۲۲،۹ درصد پایه یازدهم و ۵۰،۳ درصد پایه دوازدهم). زندگی با پدر و مادر (۹۰،۴ درصد با پدر و مادر زندگی می‌کردند). نوع مدرسه (۳۴،۴ درصد مدرسه دولتی، ۴۴،۸ درصد مدرسه غیرانتفاعی و سایرین در مدارس دیگر مشغول به تحصیل بودند). داشتن تلفن همراه (۹۰،۹ درصد دارای تلفن همراه شخصی بودند) و اولین فضای مجازی مورد استفاده ۶۲ درصد دانش‌آموزان اینستاگرام و ۲۲،۴ درصد آنها واتساپ بود. بین ویژگی‌های جمعیت شناختی با بروز قربانی قلدری سایبری تفاوت معنی‌دار آماری گزارش نشد. توجه به کم بودن برخی از زیرگروه‌ها در این زمینه ضروری است.

1. Przybylski
2. Path Analysis

محدود به راهبردهای اثربخش تنظیم هیجان، فقدان شفافیت هیجانی و فقدان آگاهی هیجانی. نمره بیشتر در هر یک از زیرمقیاس‌ها و کل مقیاس، نشانه دشواری بیشتر در تنظیم هیجان است. اعتبار و پایایی نسخه فارسی این مقیاس توسط بشارت و همکاران در سال ۱۳۹۶ در نمونه‌های بالینی و غیربالینی مورد بررسی و تایید قرار گرفت (بشارت و همکاران، ۲۰۱۹).

جهت ارزیابی عامل بعدی از پرسشنامه ترس از درحاشیه ماندن استفاده شد. این پرسشنامه توسط پرزیبلسکی^۱ طراحی و مورد ارزیابی روایی و پایایی قرار گرفت. شامل ۱۰ سوال با مقیاس لیکرت است. این پرسشنامه توسط بایرامی و همکاران در سال ۱۳۹۸ به فارسی ترجمه و اعتبار یابی لازم انجام شد (بایرامی و همکاران، ۲۰۱۹).

به منظور آزمون مدل مفهومی پژوهش از روش تحلیل مسیر استفاده شد. تحلیل مسیر^۲ روشی آماری مبتنی بر تحلیل رگرسیون چند متغیری است که برای سنجش روابط متغیرها در یک مدل علی استفاده می‌شود. در این روش علاوه بر بیان آثار مستقیم، آثار غیرمستقیم و اثر کل هر یک از متغیرهای مستقل را برای متغیرهای وابسته نشان می‌دهد.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	M	SD	Min	Max
هیجان‌های منفی	۳۷/۵۷	۱۲/۳۸	۲۱	۸۱
ترس از درحاشیه ماندن	۱۹/۰۳	۶/۸۹	۱۰	۴۸
دشواری در تنظیم هیجان	۸۷/۷۵	۲۲/۹۴	۴۰	۱۷۶
میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی	۴/۰۱	۲/۲۷	۰/۵	۱۷/۵
قربانی قلدری سایبری	۱۰/۴۲	۳/۰۴	۸	۳۵

در فایل داده‌ها از دامنه مقدار بحرانی برای درجه آزادی (معادل تعداد متغیرهای پیش‌بین) خارج نشده و اطلاعات مربوط به هیچ کدام از شرکت‌کننده پرت‌های چند متغیری تشکیل نداده است.

از روش تحلیل مسیر برای آزمون مدل استفاده شد. در جدول ۲ مقدار فاصله ماهالانویس برای مطالعه حاضر گزارش شده است. در این جدول نگاهی به زیرستون ماکزیم نشان می‌دهد که مقدار حداکثری

جدول ۲. میزان فاصله ماهالانویس بر اساس متغیر پیش‌بین

متغیر پیش‌بین	Min	Max	M	SD	N
متغیر پیش‌بین	۱/۲۰۷	۱۶/۷۳۸	۳/۶۶۱	۲/۰۹۵	۳۸۴

می‌باشد، در ادامه ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش ارائه شده است با توجه به جدول ۳ ملاحظه می‌شود که از میان متغیرهای مختلف به ترتیب ترس از درحاشیه ماندن (۰/۲۴)، دشواری در تنظیم هیجان (۰/۱۸)، هیجان‌های منفی (۰/۱۷) و میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی (۰/۱۵) بالاترین تا پایین‌ترین ضریب همبستگی را با قربانی قلدری سایبری دارا هستند که همه در سطح ۰/۰۱ معنادار محسوب می‌شوند.

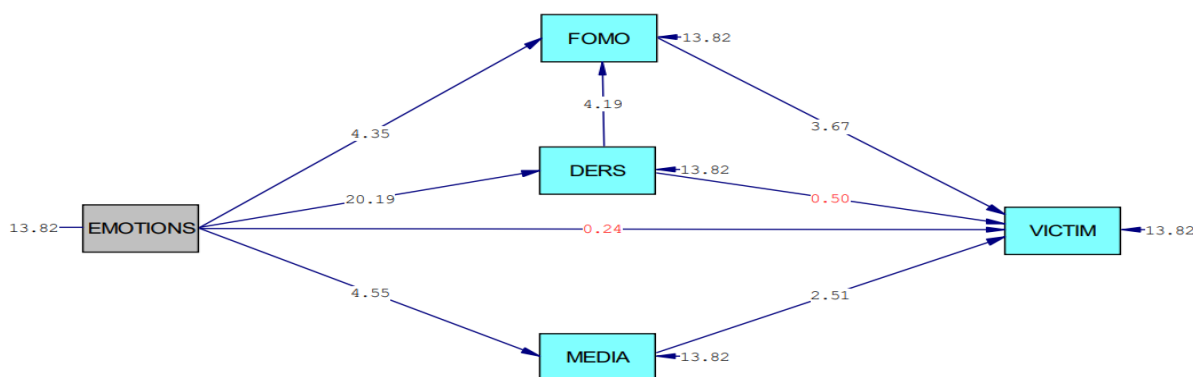
شاخص‌های کجی و کشیدگی هر یک از مقیاس‌های به کار رفته در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفت تا چنانچه مقیاس‌ها کجی و کشیدگی زیادی داشته باشند، از روش‌های تبدیل داده‌ها برای تعدیل آنها استفاده گردد. با توجه به اینکه کجی و کشیدگی همه مقیاس‌ها کمتر از ۲ به دست آمد، توزیع متغیرها نرمال بود و نیازی به تبدیل مقیاس‌ها نبود و ادامه روند تحلیل با این مقیاس‌ها، انجام شد. از آنجا که پایه و اساس مطالعات تحلیل مسیر همبستگی بین متغیرها

برای بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم هیجان‌های منفی، ترس از در حاشیه ماندن، دشواری در تنظیم هیجان و استفاده از رسانه‌های اجتماعی بر قربانی قلدری سایبری، یک مدل نظری بر اساس پیشینه نظری و تجربی طراحی شد. در این پژوهش، بررسی همزمان روابط در قالب مدل اولیه صورت گرفت و برای ارزیابی مدل فرضی، با استفاده از روش پیشینه احتمال به برآورد پارامترها پرداخته شد. پارامترهای برآورد شده شامل ضرایب اثر مستقیم، ضرایب اثر غیرمستقیم و ضرایب اثر کل بود. لذا در ادامه، نمودار مسیر مدل اصلاح نشده بروز قربانی قلدری سایبری همراه با پارامترهای برآورد شده (مقادیر استاندارد) و اعداد معناداری (t) ارائه شده است.

هیجان‌های منفی به عنوان سطح اول متغیرهای مدل با تمامی متغیرها دارای ضریب همبستگی معنادار است ($p < 0.1$). در این ماتریس، بالاترین ضریب همبستگی مربوط به رابطه بین هیجان‌های منفی و دشواری در تنظیم هیجان (۰/۷۲) و پایین‌ترین ضریب همبستگی مربوط به رابطه بین ترس از درحاشیه ماندن و استفاده از رسانه‌های اجتماعی (۰/۰۷) است. همچنین در پژوهش حاضر مقادیر بدست آمده از محاسبه عامل تورم واریانس (بزرگتر از ۱۰) و ضریب تحمل (بزرگتر از ۰/۱۰) نشان داد که پدیده همخطی بودن در متغیرهای پیش‌بین رخ نداده است.

جدول ۳. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
۱. هیجان‌های منفی	۱				
۲. ترس از در حاشیه ماندن	۰/۴۷ ^{**}	۱			
۳. دشواری در تنظیم هیجان	۰/۷۲ ^{**}	۰/۴۷ ^{**}	۱		
۴. میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی	۰/۲۳ ^{**}	۰/۰۷	۰/۲۴ ^{**}	۱	
۵. قربانی قلدری سایبری	۰/۱۷ ^{**}	۰/۲۴ ^{**}	۰/۱۸ ^{**}	۰/۱۵ ^{**}	۱
ضریب تحمل	۰/۴۵۷	۰/۷۴۳	۰/۴۵۴	۰/۹۳۰	
تورم واریانس	۲,۱۸۶	۱,۳۴۵	۲,۲۰۱	۱,۰۷۵	

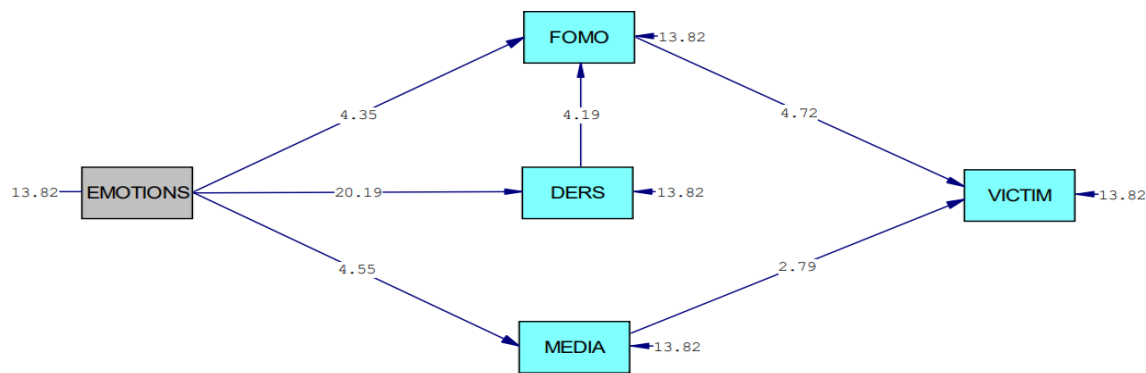
Chi-Square=7.50, df=2, P-value=0.02354, RMSEA=0.085

شکل ۱. مدل علی اولیه بروز قربانی قلدری سایبری در حالت اعداد معناداری (t)

را تا حدی مطلوب دانست. همچنین در سایر شاخص‌ها از جمله (NFI)، (AGFI و GFI، CFI، NNFI) نتایج بالاتر از ۰/۹۰ می باشد که حاکی از برازش قابل قبول مدل می باشد. ضمن اینکه شاخص SRMR نیز کوچکتر از ۰/۰۵ محاسبه شده است. با این حال، نظر به اینکه دو مسیر موجود در مدل دارای ضرایب غیرمعنادار شده اند، به منظر دستیابی به مدل اصلاحی و برازش یافته پژوهش، اقدام به حذف این دو مسیر شد تا شاخص‌های برازش نیز بهبود یابد. بر همین اساس در ادامه، نمودار مسیر مدل نهایی و برازش شده بروز قربانی قلدری سایبری ارائه شده است.

به منظور بررسی مدل با استفاده از نرم افزار لیزرل به بررسی برازندگی آن با داده‌ها پرداخته شد. شاخص‌های برازش مدل اولیه به دست آمد. از تقسیم مجذور کای بر درجات آزادی شاخصی بدست می آید که چنانچه کوچکتر از ۳ باشد قابل قبول می باشد. در این پژوهش شاخص مذکور ۳/۷۵ به دست آمده است. با این حال از آنجا که این شاخص برازش تحت تاثیر حجم نمونه و همبستگی‌های موجود در مدل است، از سایر شاخص‌های برازش نیز استفاده می گردد. بر اساس نتایج به دست آمده با توجه به اینکه مقدار ($RMSEA=0.085$) است می توان برازش مدل

Chi-Square=8.21, df=4, P-value=0.08419, RMSEA=0.052

شکل ۲. مدل علی اصلاح شده بروز قربانی قلدری سایبری در حالت اعداد معناداری (t)

در مدل نهایی، شاخص کای بر درجات آزادی ۲/۰۵ به دست آمد. بر اساس نتایج، با توجه به اینکه مقدار (RMSEA=۰/۰۵۲) است می توان برازش مدل را بسیار مطلوب دانست. در سایر شاخص ها نیز نتیجه گویای برازش بسیار

مطلوب مدل با داده ها است. (CFI=0.9, NNFI=0.98, NFI=0.98). در این بخش با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ۴ به بررسی اثرات مستقیم متغیرها بر یکدیگر پرداخته شده است.

جدول ۴. برآورد ضرایب اثر مستقیم

t	خطای استاندارد برآورد	پارامتر استاندارد شده	برآوردها متغیرها
			اثر مستقیم هیجان‌های منفی بر:
۴/۳۵	۰/۰۳	۰/۲۸ ^{***}	ترس از در حاشیه ماندن
۲۰/۱۹	۰/۰۵	۰/۷۲ ^{***}	دشواری در تنظیم هیجان
۴/۵۵	۰/۰۹	۰/۲۳ ^{***}	استفاده از رسانه‌های اجتماعی
۰/۲۴	۰/۰۷	۰/۰۲	قربانی قلدری سایبری
			اثر مستقیم ترس از در حاشیه ماندن بر:
۴/۷۲	۰/۰۷	۰/۲۳ ^{***}	قربانی قلدری سایبری
			اثر مستقیم دشواری در تنظیم هیجان بر:
۴/۱۹	۰/۰۷	۰/۲۷ ^{***}	ترس از در حاشیه ماندن
۰/۵۰	۰/۰۳	۰/۰۴	قربانی قلدری سایبری
			اثر مستقیم استفاده از رسانه‌های اجتماعی بر:
۲/۷۹	۰/۰۴	۰/۱۴ ^{**}	قربانی قلدری سایبری

در این بخش با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ۵، به بررسی اثرات غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر پرداخته شده است.

جدول ۵. برآورد ضرایب اثر غیرمستقیم

t	خطای استاندارد برآورد	پارامتر استاندارد شده	برآوردها متغیرها
۳/۴۶	۰/۰۳	۰/۰۶ ^{***}	اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر: قربانی قلدری سایبری (به واسطه ترس از درحاشیه ماندن)
۳/۸۸	۰/۰۳	۰/۰۷ ^{***}	اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر: قربانی قلدری سایبری (به واسطه دشواری در تنظیم هیجان و ترس از درحاشیه ماندن)
۱/۷۹	۰/۰۴	۰/۰۳	اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر: قربانی قلدری سایبری (به واسطه استفاده از رسانه‌های اجتماعی)
۳/۵۴	۰/۰۲	۰/۰۶ ^{***}	اثر غیرمستقیم دشواری در تنظیم هیجان بر: قربانی قلدری سایبری (به واسطه ترس از درحاشیه ماندن)
۶/۱۴	۰/۰۳	۰/۱۹ ^{***}	اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر: ترس از درحاشیه ماندن (به واسطه دشواری در تنظیم هیجان)
۵/۱۰	۰/۰۱	۰/۱۵ ^{***}	اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر: قربانی قلدری سایبری

قلدری سایبری دانش‌آموزان تنها دارای اثر غیرمستقیم و کل معنادار هستند. ترس از درحاشیه ماندن دارای اثر مستقیم و کل معنادار بر بروز قربانی قلدری سایبری است. دشواری در تنظیم هیجان نیز تنها دارای اثر غیرمستقیم معنادار بر بروز قربانی قلدری سایبری است که با میانجی-گری ترس از درحاشیه ماندن صورت می‌گیرد. در نهایت، میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی نیز یک اثر مستقیم و کل نسبتاً ضعیف اما معنادار را نشان می‌دهد. آرمیتاژ بیان می‌کند که عوامل موثر در بروز قلدری شامل عوامل ساختاری، محیطی، دموگرافیک و روان‌شناختی و شخصیتی می‌باشد که با یافته‌های پژوهش حاضر هم‌راستا است (آرمیتاژ، ۲۰۲۱؛ عزتی بایی و آقاجانی، ۱۴۰۱). از سوی دیگر طبق مطالعه پژوهی عوامل روانشناختی و شخصیتی در قربانی‌های قلدری تا حدی قابل تغییر و اصلاح هستند (پژوهی و همکاران، ۱۳۹۸). بنابراین با شناخت این عوامل روانشناختی، احتمالاً می‌توان از بروز قربانی قلدری سایبری پیشگیری کرد. از این جهت در پژوهش حاضر نشان داده شد که هیجان‌های منفی و ترس از درحاشیه ماندن که اثر غیرمستقیم و مستقیم بر بروز قربانی قلدری سایبری دارند، عواملی مهم در این زمینه هستند. بر اساس مطالعه دو و همکاران، هیجان‌های منفی (استرس، اضطراب، افسردگی) می‌تواند احساسات مختلفی در فرد ایجاد کنند و او را به سمت رفتارهایی غیرمعمول سوق دهند. برخی افراد مزوی دارای علایمی از اضطراب و افسردگی ممکن است با هدف جبران انزوای خویش، به ارتباط‌های نامعقول روی آورند (دو و همکاران، ۲۰۲۱). پیوستن و فعالیت زیاد در شبکه‌های اجتماعی می‌تواند با هدف جبران بخشی از این انزوا صورت گیرد. این نوع رفتار، نشان دهنده ارتباط بین هیجان‌های منفی و ترس از درحاشیه ماندن است و مولفه اضطراب را در مفهوم ترس از درحاشیه ماندن برجسته تر می‌سازد. همچنین این نکته با هدف و نتایج پژوهش حاضر هم‌خوانی دارد. تاثیر هیجان‌های منفی بر دشواری در تنظیم هیجان نیز جالب و قابل تامل است. نتیجه مطالعه حاضر نشان داد که تاثیر هیجان‌های منفی بر دشواری در تنظیم هیجان معنادار است. به بیان دیگر در دانش‌آموزان مورد پژوهش حاضر، افرادی که دارای هیجان‌های منفی هستند، در کنترل مناسب هیجان‌های خود نیز ضعف دارند. همین ضعف و دشواری در کنترل هیجان‌ها زمانی که در بستر ارتباط‌های نامعقول ناشی از هیجان‌های منفی و ترس از درحاشیه ماندن قرار گیرد، می‌تواند زمینه ساز بروز قلدری سایبری باشد.

طبق نظریه‌های نیازهای بنیادین روانشناختی در نوجوان، سه نیاز اصلی در نوجوان وجود دارد که شامل نیاز به احساس شایستگی، نیاز به

با توجه به اطلاعات جدول ۵، اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر قربانی قلدری سایبری (به واسطه ترس از درحاشیه ماندن) برابر با ۰/۰۶ است که با توجه به مقدار (۳/۴۶) در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر قربانی قلدری سایبری (به واسطه دشواری در تنظیم هیجان و ترس از درحاشیه ماندن) برابر با ۰/۰۷ است که با توجه به مقدار (۳/۸۸) در سطح ۰/۰۱ معنادار است.

اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر قربانی قلدری سایبری (به واسطه میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی) برابر با ۰/۰۳ است که با توجه به مقدار (۱/۷۹) معنادار نیست. اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر قربانی قلدری سایبری (به واسطه ترس از درحاشیه ماندن) برابر با ۰/۰۶ است که با توجه به مقدار (۳/۵۴) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر ترس از درحاشیه ماندن (به واسطه دشواری در تنظیم هیجان) برابر با ۰/۱۹ است که با توجه به مقدار (۶/۱۴) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. نتایج کلی نشان داد که اثر غیرمستقیم هیجان‌های منفی بر قربانی قلدری سایبری (از طریق متغیرهای میانجی) برابر با ۰/۱۵ است که با توجه به مقدار (۵/۱۰) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. این امر بیانگر نقش میانجی موثر دشواری در تنظیم هیجان، ترس از درحاشیه ماندن و میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی است و نشان می‌دهد که هیجان‌های منفی استرس، اضطراب و افسردگی می‌توانند بروز قربانی قلدری سایبری را از طریق درگیر ساختن دشواری در تنظیم هیجان، ترس از درحاشیه ماندن و میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی دهند.

تمامی متغیرهای موجود در مدل توانستند بر روی هم ۸٪ از کل واریانس بروز قربانی قلدری سایبری را تبیین نمایند. بعلاوه، ۲۵٪ از واریانس ترس از درحاشیه

ماندن توسط هیجان‌های منفی و دشواری در تنظیم هیجان تبیین می‌گردد. همچنین ۵۲٪ از واریانس دشواری در تنظیم هیجان و ۵٪ از واریانس میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی توسط هیجان‌های منفی تبیین می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، یافتن الگوی علی روابط هیجان‌های منفی با قربانی قلدری سایبری با نقش میانجی دشواری در تنظیم هیجان، میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی و ترس از درحاشیه ماندن در دانش‌آموزان متوسط دوم شهر تهران بود. نتایج نشان می‌دهد که هیجان‌های منفی به عنوان سطح اول متغیرهای مدل بر بروز قربانی

هیجان‌ها در نوجوانان و دانش‌آموزان. آگاه‌سازی دانش‌آموزان از توانایی‌های خود جهت پیشگیری از ترس در حاشیه ماندن. آگاه‌سازی دانش‌آموزان نسبت به پدیده قلدری سایبری (ارتکاب و قربانی) و ارائه راهکارهای مناسب جهت پیشگیری از آن. تعریف راهکارهای مناسب جهت مدیریت هیجان‌ها در صورت بروز قربانی قلدری سایبری.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

اصول اخلاقی تماماً در این مقاله رعایت شده است. شرکت‌کنندگان اجازه داشتند هر زمان که مایل بودند از پژوهش خارج شوند. همچنین همه شرکت‌کنندگان در روند انجام پژوهش بودند. اطلاعات آن‌ها نیز محرمانه نگه داشته شد. کد اخلاق به شناسه IR.IAU.SRB.REC.1400.253 مجوز انجام پژوهش حاضر با ملاحظات اخلاقی بود.

حامی مالی

این پژوهش هیچ‌گونه کمک مالی از سازمان‌های تامین مالی در بخش‌های عمومی، تجاری یا غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

نویسندگان در مراحل مختلف پژوهش از طراحی، اجرا و نگارش نقش داشتند.

تعارض منافع

بنابراین اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

- اسدی، رضا؛ و قاسمی‌نژاد، م. (۱۳۹۷). نقش اعتیاد به اینترنت و خودافشایی آنلاین در پیش‌بینی آزارگری سایبری در دانش‌آموزان. *روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۷(۳)، ۲۲-۷.
- https://jssp.uma.ac.ir/article_726.html
- بایرامی، رقیه؛ تبریزی فاطمه؛ طالبی، عرفانه؛ و دابراهیمی. سمیرا. (۱۳۹۸). بررسی ارتباط ترس از در حاشیه ماندن و استفاده از شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه. *مجله پرستاری و مامایی*، ۱۷(۵)، ۳۵۵-۳۶۲.
- <http://unmf.umsu.ac.ir/article-1-3796-fa.html>
- بشارت، محمدعلی؛ عبدالله‌خانی، شراره؛ غلامعلی‌لواسانی، م. (۱۳۹۷). نقش واسطه‌ای دشواری تنظیم هیجان در رابطه بین آسیب‌های دل‌بستگی و نشانه‌های افسردگی و اضطراب. *روانشناسی خانواده*، ۱۵(۱)، ۳-۱۶.

https://www.ijfpjournal.ir/article_245535.html

1. Ryan & Deci

ارتباط و نیاز به خودمختاری است. اگر هر کدام از این نیازها به درستی برآورده نشود آسیب‌های جدی و منفی در نوجوان می‌گذارد که مهمترین آن همان ایجاد اضطراب می‌باشد. در دوران نوجوانی تغییراتی در وی در حال رخ دادن است که چگونگی سپری شدن آن و نتیجه، وابسته به نحوه برآورده شدن این نیازها است؛ مثل تغییرات اجتماعی که در ذیل آن هویت‌یابی و شکل‌گیری خودپنداره می‌باشد (راین و دسی، ۲۰۰۰). به عنوان یکی از راه‌های هویت‌یابی، مفهوم بازخورد اجتماعی مطرح می‌شود (میکائیلی و همکاران، ۱۴۰۲). اگر نوجوان در بررسی خود، به بازخوردهای اجتماعی اهمیت بیشتری دهد، وی تلاش می‌کند برای پرهیز از درحاشیه ماندن، بیشتر دیده شدن و اصطلاحاً لایک گرفتن از هر روشی اقدام کند و موقعیت‌های موجود را از دست ندهد.

از سویی دیگر زمان انجام این پژوهش، هنگام بروز بحران بیماری کرونا (کوید ۱۹) بود. همین امر تغییرات ناگهانی و اجتناب‌ناپذیر و غیرقابل پیش‌بینی را برای عموم افراد رقم زد که دانش‌آموزان نیز از آن مستثنی نبودند. به دنبال این بحران تبعاتی همچون جابجایی تفریحات جمعی و فیزیکی و پرچنب‌وجوش با تفریحات فردگرایانه و مجازی و ساکن رخ داد. بروز اضطراب نسبت به سلامتی خود و خانواده و نزدیکان، کاهش تعاملات اجتماعی، گسترده تر و توجیه پذیرتر شدن استفاده زیاد و نامحدود از فضای مجازی برای نوجوانان از سایر پیامدهای این پاندمی بود. همه این شرایط و بازه زمانی خاص، در ایجاد یا تداوم هیجان‌های منفی احتمالاً نقش قابل توجهی داشتند و فضا را برای قرار گرفتن در معرض قربانی قلدری سایبری آماده تر می‌ساخت.

در اجرای پژوهش حاضر، محدودیت‌هایی وجود داشت. تصریح و تاکید ما در این مطالعه مبنی بر محاسبه تعداد ساعات استفاده غیردرسی از فضای مجازی برای برخی از دانش‌آموزان دشوار بود. یعنی تفکیک ساعات درسی و غیردرسی به آسانی در ذهن دانش‌آموزان در دوران کوید ۱۹ و استفاده زیاد از فضای مجازی با هدف درسی میسر نبود. جامعه آماری این مطالعه دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران بودند ولی با توجه به نمونه‌گیری دردسترس به علت محدودیت اجرایی در نمونه‌گیری تصادفی، تعمیم قطعی نتایج به دانش‌آموزان شهر تهران ممکن نیست.

با توجه به یافته‌های پژوهش، جهت پیشگیری از قلدری سایبری، پیشنهاداتی ارائه می‌شود. شناسایی دانش‌آموزانی که دارای هیجان‌ات منفی زیادی هستند و تعدیل و اصلاح این هیجان‌ات. ارتقا مهارت تنظیم

- Cyberbullying among primary school students in Turkey: Self-reported prevalence and associations with home and school life. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(10), 527-533. [Doi:10.1089/cyber.2012.0207]
- Asadi, R., & Ghaseminejad, M. (2017). The role of Internet addiction and online self-disclosure in predicting cyberbullying in students. *School Psychology*, 7(3), 7-22. https://jisp.uma.ac.ir/article_726.html
- Athanasidou, K., Melegkovits, E., Andrie, E. K., Magoulas, C., Tzavara, C. K., Richardson, C., Greydanus, D., Tsolia, M., & Tsitsika, A. K. (2018). Cross-national aspects of cyberbullying victimization among 14-17-year-old adolescents across seven European countries. *BMC public health*, 18, 1-15. [Doi:10.1186/s12889-018-5682-4]
- Azami, M. S., & Taremian, F. (2021). Risk factors associated with cyberbullying, cybervictimization, and cyberbullying-victimization in Iran's high school students. *Iranian Journal of psychiatry*, 16(3), 343. [Doi:10.18502/ijps.v16i3.6261]
- Basharat, M. A., AbdollahKhani, S., & Gholamali Lavasani, M. (1397). The mediating role of emotion regulation difficulty in the relationship between attachment injuries and depressive and anxiety symptoms. *Family Psychology*, 5(1), 3-16. https://www.ijfpjournal.ir/article_245535.html
- Beshrpour, S., Zardi, B. (2018). Psychometric properties of cyberbullying-victimization experience scale in students. *School Psychology*, 8(1), 43-57. https://jisp.uma.ac.ir/article_795.html
- Bayrami, M., Hashemi, T., Fathi-Azer, I., & Great, P. (2011). Traditional and cyber bullying in middle school girls: the role of the quality of teacher-student communication. *Educational Psychology Quarterly*, 8(26), 152-175. https://jep.atu.ac.ir/article_2464.html
- Bayrami, R., Moghaddam Tabrizi, F., Talebi, E., & Ebrahimi, S. A. (2019). A Survey on relation between FOMO and the rate of using the social networking sites among the students in Urmia University of Medical Sciences. *Nursing and Midwifery Journal*, 17 (5) :355-362.
- Besharat, M. A. (2019). *Thoughts and Behavior in Clinical Psychology*, 13(47), 89-92.
- Burger, C., Strohmeier, D., Spröber, N., Bauman, S., & Rigby, K. (2015). How teachers respond to school bullying: An examination of self-reported intervention strategy use, moderator effects, and concurrent use of multiple strategies. *Teaching and Teacher Education*, 51, 191-202. [Doi:10.1016/j.tate.2015.07.004]
- Craig, W., Boniel-Nissim, M., King, N., Walsh, S. D., Boer, M., Donnelly, P. D., Harel-Fisch, Y., Malinowska-Cieslik, M., de Matos, M. G., & Cosma, A. (2020). Social media use and cyber-bullying: A cross-national analysis of young people in 42 countries. *Journal of Adolescent Health*, 66(6), S100-S108. [Doi:10.1016/j.jadohealth.2020.03.006]
- بشرپور، سجاده؛ و زردی، بهمن. (۱۳۹۸). خصوصیات روان‌سنجی مقیاس تجربه قلدری-قربانی سایبری در دانش‌آموزان. *روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۸(۱)، ۴۳-۵۷. https://jisp.uma.ac.ir/article_795.html
- بیرامی، منصور؛ هاشمی، تورج؛ فتحی‌آذر، اسکندر؛ علائی، پروانه. (۱۳۹۱). قلدری سنتی و سایبری در نوجوانان دختر مدارس راهنمایی: نقش کیفیت ارتباط معلم-دانش‌آموز. *فصلنامه روان‌شناسی تربیتی*، ۸(۲۶)، ۱۵۲-۱۷۵. https://jep.atu.ac.ir/article_2464.html
- پژوهی، طاهره؛ نادی، محمدعلی؛ سجادیان، ایلناز. (۱۳۹۹). تحلیل تماتیک مؤلفه‌های مرتکبین قلدری سایبری در دانش‌آموزان دبیرستانی: یک مطالعه کیفی استقرایی مبتنی بر متن. *نوآوری‌های آموزشی*، ۱۹(۳)، ۶۳-۷۸. [Doi:10.22034/jei.2020.114614]
- صاحبی، علی؛ اصغری، محمدجواد؛ سالاری، رضیه سادات. (۱۳۸۴). اعتبار یابی مقیاس افسردگی اضطراب تنیدگی (DASS-21) برای جمعیت ایرانی. *روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی*، ۱(۴)، ۳۶-۵۴. <https://www.sid.ir/paper/450626/fa>
- عزتی بابی، مریم؛ آقاجانی، سیف‌اله. (۱۴۰۱). مقایسه اضطراب اجتماعی با رفتار قلدری - قربانی در دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۱۲(۱)، ۶۲-۷۲. [Doi:10.22098/jld.2022.7793.1837]
- عزتی بابی، مریم؛ نریمانی، محمد؛ میکائیلی، نیلوفر؛ آقاجانی، سیف‌اله. (۱۴۰۳). اثربخشی آموزش تنظیم هیجانی بر بهبود خودکنترلی و اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۱۳(۳)، ۴۴-۵۷. [Doi:10.22098/jld.2024.14385.2141]
- عینی، ساناز؛ نظر، سمیرا، عبادی، متینه و زینالزاده، مهتاب. (۱۴۰۱). تدوین معادلات ساختاری سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان با اختلال یادگیری ویژه بر اساس ناگویی هیجانی و باورهای فراشناختی و با میانجی‌گری حمایت اجتماعی ادراک‌شده. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۱۱(۴)، ۶۲-۷۷. [Doi:10.22098/jld.2022.8168.1860]
- میکائیلی، نیلوفر؛ سلمانی، علی و شارعی، آيسان. (۱۴۰۲). تأثیر آموزش مهارت‌های ارتباطی بر انسجام / سازش‌یافتگی خانواده و راهبردهای مقابله‌ای در والدین دانش‌آموزان دختر دارای ناتوانی‌های یادگیری. *ناتوانی‌های یادگیری*، ۱۳(۱)، ۴۲-۵۶. [Doi:10.22098/jld.2023.13976.2126]
- References:**
Armitage, R. (2021). Bullying in children: impact on child health. *BMJ Paediatrics Open*, 5 (1), e000939. In: Arslan, S., Savaser, S., Hallett, V., & Balci, S. (2012).

- Dou, F., Li, Q., Li, X., Li, Q., & Wang, M. (2021). Impact of perceived social support on fear of missing out (FoMO): A moderated mediation model. *Current Psychology*, 1-10[Doi:10.1007/s12144-021-01404-4]
- Eyni, S., Nazar, S., Ebadi, M., & Zeynalzadeh, M. (2022). Development of structural equations of social adjustment of students with Specific Learning Disorder based on alexithymia and metacognition beliefs and mediated by perceived social support. *Journal of Learning Disabilities*, 11(4), 62-77. (Persian) [Doi:10.22098/jld.2022.8168.1865]
- Ezzatibabi, M., & Aghajani, S. (2022). Comparison of social anxiety with bullying – victim behavior in students with and without learning disability. *Journal of Learning Disabilities*, 12(1), 62-72. (Persian) [Doi:10.22098/jld.2022.7793.1837]
- Ezzatibabi, M., Narimani, M., Mikaeili, N., & Aghajani, S. (2024). The effectiveness of emotional regulation training on improving self-control and social anxiety in students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 13(3), 44-57. (Persian) [Doi:10.22098/jld.2024.14385.2141]
- Hemphill, S. A., & Heerde, J. A. (2014). Adolescent predictors of young adult cyberbullying perpetration and victimization among Australian youth. *Journal of Adolescent Health*, 55(4), 580-587. [Doi:10.1016/j.jadohealth.2014.04.014]
- Mikaeili, N., Salmani, A. and Sharei, A. (2023). The effect of communication skills training on family adaptability / cohesion and coping strategies in parents of female students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 13(1), 42-56. (Persian) [Doi:10.22098/jld.2023.13976.2126]
- Pazhoohi, T., Nadi, M. A., Sajjadian, I. (2019). Thematic analysis of the components of cyberbullying perpetrators in high school students: a text-based inductive qualitative study. *Educational Innovations*, 19(3), 63-78. [Doi:10.22034/jei.2020.114614]
- Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841-1848. [Doi:10.1016/j.chb.2013.02.014]
- Ramos Salazar, L. (2021). Cyberbullying victimization as a predictor of cyberbullying perpetration, body image dissatisfaction, healthy eating and dieting behaviors, and life satisfaction. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1-2), 354-380. [Doi:10.1177/0886260517725737]
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68. [Doi:10.1037/0003-066X.55.1.68]
- Sahibi, A., Asghari, M. J., Salari, R. (1384). Validation of Depression Anxiety Stress Scale (DASS-21) for Iranian population. *Evolutionary Psychology: Iranian Psychologists*, 1(4), 36-54. <https://www.sid.ir/paper/450626/fa>
- Schneider, R. L., Arch, J. J., Landy, L. N., & Hankin, B. L. (2018). The longitudinal effect of emotion regulation strategies on anxiety levels in children and adolescents. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 47(6), 978-991. [Doi:10.1080/15374416.2016.1157757]
- Selkie, E. M., Fales, J. L., & Moreno, M. A. (2016). Cyberbullying prevalence among US middle and high school-aged adolescents: A systematic review and quality assessment. *Journal of Adolescent Health*, 58(2), 125-133. [Doi:10.1016/j.jadohealth.2015.09.026]
- Shariatpanahi, G., Tahouri, K., Asadabadi, M., Moienafshar, A., Nazari, M., & Sayarifard, A. (2021). Cyberbullying and its contributing factors among Iranian adolescents. *International Journal of High Risk Behaviors and Addiction*, 10(3). [Doi:10.5812/ijhrba.112178]
- Shetgiri, R. (2013). Bullying and victimization among children. *Advances in Pediatrics*, 60(1), 33-51. [Doi:10.1016/j.yapd.2013.04.004]
- Turliuc, M. N., Măirean, C., & Boca-Zamfir, M. (2020). The relation between cyberbullying and depressive symptoms in adolescence. The moderating role of emotion regulation strategies. *Computers in Human Behavior*, 109, 106341. [Doi:10.1016/j.chb.2020.106341]
- UNESCO, I. (2019). Behind the numbers: Ending school violence and bullying. *UNESCO Digital Library*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366483>
- Williams, K. R., & Guerra, N. G. (2007). Prevalence And Predictors. *Journal of Adolescent Health*, 41(6).
- Zhu, C., Huang, S., Evans, R., & Zhang, W. (2021). Cyberbullying among adolescents and children: a comprehensive review of the global situation, risk factors, and preventive measures. *Frontiers in Public Health*, 9, 634909. [Doi:10.3389/fpubh.2021.634909]
- Zych, I., Ortega-Ruiz, R., & Marín-López, I. (2016). Cyberbullying: a systematic review of research, its prevalence and assessment issues in Spanish studies. *Psicología Educativa*, 22(1), 5-18. <https://www.elsevier.es/en-revista-psicologia-educativa-educational-367-articulo-cyberbullying-systematic-review-research-its-S1135755X16300070>